

tovih krogov, ljudstvo mora vkljub temu lakoto trpeti, četudi je ob železnicah polno žita in to celo pod milim nebom gnije. Ljudje se jako izseljujejo v Ameriko, kajti razmere, v katerih živijo so neznosne. Pri razdelitvi podpor gode se velike kii-vice. Car poslal je kneza Galicina v pokrajine, kjer je glad in mu dal pooblastilo v njegovem imenu izdajati potrebne ukaze. Podpore izdalo se je že 123 milijonov rubljev in še vedno dohajajo poročila o še hujšem gladu.

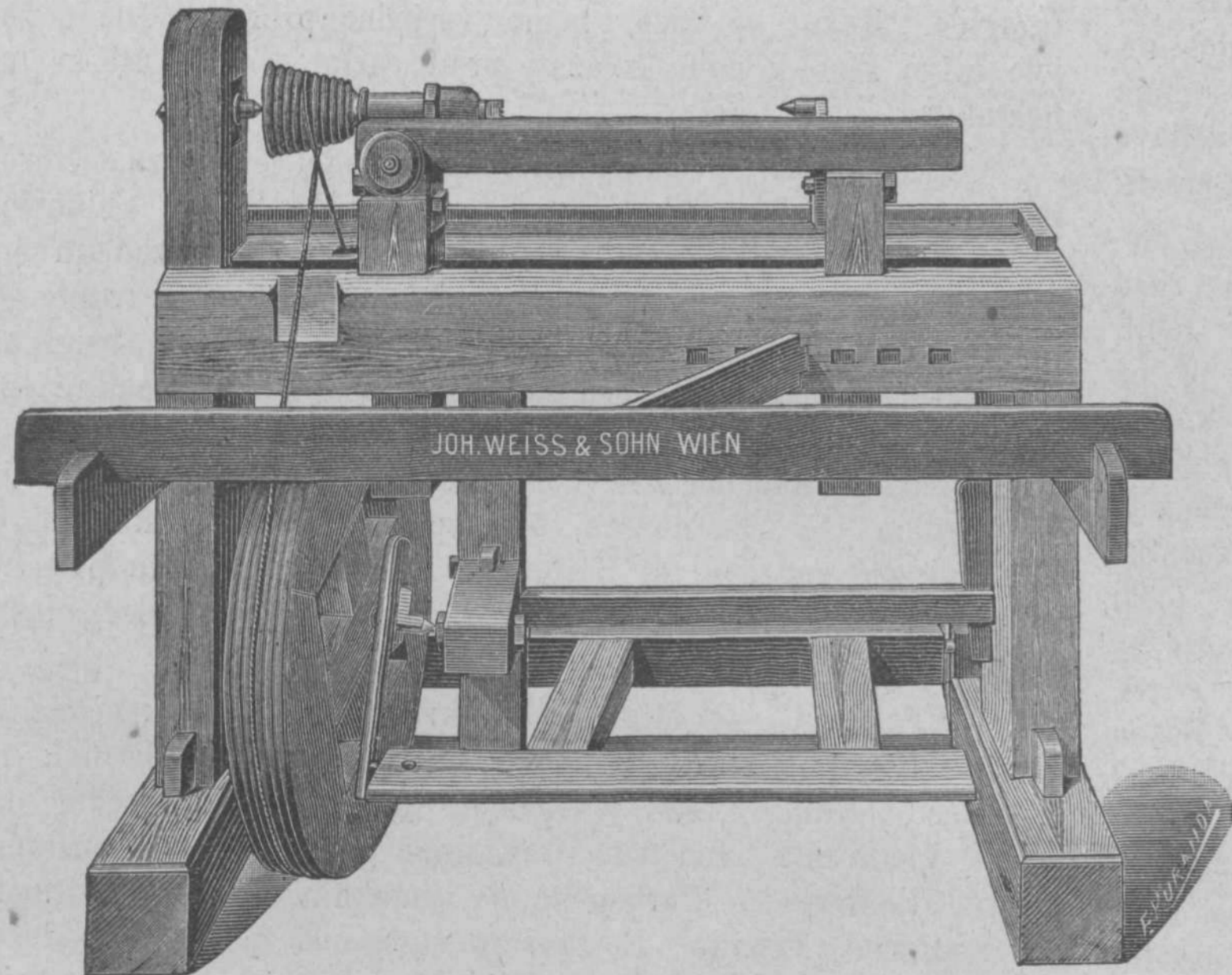
Norvegija. — Mej tem ko se pri nas vpeljuje uniforma za civilne uradnike, dela se v Norvegiji na to, da bi se ista kolikor možno odpravila. Björnstjerne Björnson's je namreč predlagal v zbornici, da se odpravi vsa civilna uniforma razun one pri diplomatih, carinskih in policijskih uradnikih. — Posl. Lovland je sprožil predlog, da naj bi se revežem, ki so spolnili 62. leto dajala državna podpora.

Anglija. — Radikalni poslanec Cuninghame Graham predložil je te dni zbornici zakon, ki določa, da delavec ne sme dlje delati nego 8 ur na dan ali 48 ur na teden. Če pa hoče obrtni gospodar, da mu delavci v gotovih slučajih po več ur delajo, zato mora si izprositi od ministerstva posebne dovoljenja, katero se pa da le v slučajih neobhodne potrebe. Oni, ki bi se proti temu zakonu pregrešil, kaznuje se z denarno globo do 100 funtov šterlingov.

Obrtnija.

Stružnica.

Dobro orodje je podlaga dobrega in lepega dela. A ravno v tem oziru opazujemo pri nas čestokrat, kako malo pazijo nekateri na to glavno podlago solidnega

obrti in kako malo jih zanimajo boljše konstrukcije te ali one priprave. To velja posebno tudi o stružnici. Skorej vsak boljši mizar jo ima, a čestokrat v takem stanu, da se je čuditi, kako more shajati ž njo. V prvi vrsti pomanjkljivi so leseni deli. Mizar napravi navadno stružnico sam, „po svoji glavi“ in tedaj se mu malokdaj posreči, da zgradi stroj, ki zadošča vsem potrebam. Naša današnja slika ima namen, pokazati bralcem. Novic moderno stružnico, ki je sestavljena jako priprosto, a tako pravilno in umno, da jo z najboljšo vestjo moremo

priporočati. Take stružnice izdeluje firma J. Weiss & Sohn na Dunaji (V. Margarethenstrasse 65) in ves stroj velja na lici mesta od 37—43 gld., kar se ravna po dolžini stružnice, ki meri od 115 centimetrov do 190 centimetrov. Šapica (Zwirl) je 24 centimetrov visoko nad licama.

Podnožnik je tako urejen, da je vse jedno, kje pritiska delavec nanj; na vsakem mestu ima isto moč in se jednako visoko dviga. Zelo pripravno je tudi slonilo (Rücklehne), ki se more več ali manj potegniti iz stružnice. Slonilo je kaj koristna priprava in prihrani delavcu dokaj nepotrebnega napora.

Vsak umen mizar si lahko po tej sliki napravi sam vse lesene dele, le vreteno (Spindel), konjič (Reitstock) in morebiti še križ (Auflagkreuz) je treba kupiti. Take posamezne dele tudi prodaja omenjena tvrdka.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Za snaženje in likanje stare politirane, a oslepele hišne oprave rabimo petrolej ali pa terpentinsvo olje. Veliko lepši učinek dobimo, ako petrolej poprej ogrejemo in v njem 5. del belega ceresina (zemeljskega voska) raztopimo. Ko se zmes ohladi, je takoj dobra za likanje oprave. Čez 24 ur treba potem opravo s flanelno cunjjo dobro zdrgniti in zbrisati; pri tem nastane jako lep in trajen lesk.

Oljnate lise odpravimo iz tapetov, ako jih namažemo z zmesjo mrzle vode in gline, kakoršno rabijo za izdelovanje tabačnih pip. Čez noč naj ta kaša ostane na oljnati lisi, zjutraj pa jo s krtačo previdno zdrgnemo proč. Ako lisa ne zgine pri prvem poskusu, se mora večkrat ponoviti, da dosežemo zaželeni vspeh.

Cedrov gozd na Nemškem. Znani izdelovatelj svinčnikov, baron Faber pri Norimbergu na Nemškem, je uže pred leti začel na svojih bavarskih posestvih saditi takozvano „rudečo cedrovino“, iz katere izdelujejo lesene dele boljših svinčnikov. To drevo sicer ni prava cedra, kakeršno poznamo iz svetega pisma, ampak raste v Severni Ameriki ter se prav za prav imenuje virginsko brinje, kakor smo uže poročali svojim bralcem v spisu o „Dragocenih lesovih“. Poskusi Fabrovi so se izvrstno obnesli. Njegov cedrov gozd pokriva 5 hektarjev. Drevesa so jako neobčutljiva zoper mraz in ne zahtevajo druge postrežbe, kakor naša smreka ali mecesen. Gotovo so poskusi Fabrovi velikega pomena in ko bi se posrečilo, ta lepi in dišeči les udomačiti v naših gozdih, bi domači produkciji in industriji donasal lepih dohodkov.

Kmetijstvo.

Duh in okus surovega masla.

Davno je že znano da ima sir od krav, ki se pasejo po planinah, in použijejo mnogo planinskih lepodi-sečih rastlin, lepši duh in okus. Zaradi tega so pa planinski kraji posebno ugodni za sirarstvo. Naj bi se še tako prizadevali izdelovati dober sir po planjavah, ali bi

katera izrekla, ki ni bila laskava ministru Gautschu, ali s tem se stvar niti za ped ni naprej pomaknila. Italijanski poslanci pa za gimnazijo v Roveredu niso toliko govorili, temveč so v državnem zboru porabili pravi trenotek, pa ne z besedami, ampak nekako drugače in dosegli so, kar so želeli.

Mi smo še vedno vzlic „Narodovemu“ odgovoru teh misli, da je za avstrijske Slované najbolje, če popustimo vsaj še sedaj avtonomistične težnje, se zjedimo v državnem zboru s tem, da se postavimo vsi brez izjeme na člen XIX. osnovnih zakonov in sicer brez vsacih pri-držkov. Ko bi Slovani bili pred dvajsetimi leti to storili, bili bi danes v drugačnem položaju.

Nenavadno blagega srca so pa postali gospodje pri „Narodu.“ Spodtikajo se nad nedolžno šalo, ki smo jo storili o nekem koroškem politiku. Nedavno so bili vsi drugih mislij. Ni veliko mesecev, ko so sami baš onega gospoda vse drugače smešili. Ja, Bauer, dass ist was anderes.

Sedaj smo s svojim odgovorom pri koncu, ker o tem se mi ne bomo z nikomur prepirali, kdo več politike razume in če je naš članek komu v čast ali ne.

Politični pregled.

Deželni zbori še niso dobro začeli delovati. Češki vrhovni deželni maršal v otvorilnem govoru ni omenil nič češko-nemške sprave. Vlada je predložila tri pravne predloge, nov volilni red, zakon o kurijah in pa razdelitev okrajev po narodnostih. Te predloge se pa ne bodo rešile, ker so se tudi veleposestniki izrekli, da naj se s spravo počaka. — Gališki deželni maršal je letos v obeh deželnih jezikih pri otvorjenju nagovoril zbor, kar pa šlezijški, koroški, štajerski in isterski glavar niso storili. V tirolski deželni zbor letos niso prišli Italijani in je zatorej 25 sedežev praznih. Štajerski deželni zbor bode se posvetoval o spremembi šolskega zakona in preosnovi kmetijske družbe v kulturni svet, kakeršnega imajo na Češkem.

Nemčija. — Državni kancler Caprivi se baje z interesovanimi krogi zopet posvetuje o tem, da bi se uvel monopol na žganje. Poročila pravijo, da se Caprivi nikakor ne upira tej novosti. — Kakor smo poročali, govoril je nemški cesar pri otvoritvi braniborskega zbora prav čudno o sedanjih razmerah na Nemškem. Listi so skoro brez izjeme obsojali ta govor. Jednako sta storila lista: „Kölnische Zeitung“ in „Frankfurter Journal“, a ker sta govor preostro obsojala, sta bila konfiskovana in pričela se je proti njima pravda zaradi razžaljenja veličanstva.

Francija. — Novo ministertvo se je že predstavilo zbornici in ji razvilo svoj program. Izreklo se je, da ni za razdelitev cerkve od države, da bo varovalo vse republikanske zakone in da se bo držalo v cerkveni politiki konkordata. V kratkem rečeno, novo ministerstvo se je s svojo izjavo izreklo, da hoče tirati politiko prejšnjega ministerstva. Zbornica je novemu ministerstvu izrekla z veliko večino zaupanje. Tako je francoska kriza do cela končana in slišijo se le še njeni odmevi, ker nekateri listi ne morejo pozabiti, zakaj da Constans ni prišel več v ministerstvo in na vse mogoče načine blatijo Freycineta, ker se ga je bajé ta najbolj branil.

Grško. — Na Grškem dobili so novo ministerstvo. Kralj Jurij bal se je namreč denarne krize in je naročil ministerskemu predsedniku Delijanisu, da naj z radikalnimi

sredstvi dela na to, da državo spravi iz denarnih zadreg. Delijanis kralja ni poslušal, ta pa ga je odslovil z vsemi drugimi ministri in pozval Konstantopulosa, da sestavi novo ministerstvo, kar je ta tudi berž storil. S početka se je zbornica jako protivila temu kraljevemu koraku in je odločno podpirala staro ministerstvo. Jednako storilo je tudi časopisje grško. Toda stvar se je predrugačila in novo ministerstvo zadobilo si je kmalu toliko vpliva, da so ponehala vsa nasprotstva in da zdaj že celo Delijanisovi prijatelji odobravajo program novega ministerstva.

Rusija. — Slavni ruski pisatelj grof Lev Tolstoj, je kakor znano veliko storil za stradajoče. Toda kaj je dobil za to od vlade za plačilo prepovedala; mu je, da ne sme zapustiti svoje graščine Jasnaja Poljana. Tolstoj je namreč nerednosti, katere je zapazil pri uradnikih, opisal v nekem angleškem listu. To je ministerstvo razjarilo in ga je tako kaznovalo. Tolstega soproga šla je sama v Petrograd, da prosi za svojega soproga. — Novi komunijski minister je Witte, sorodnik finančnega ministra, Višnjegradskega. Witte je baje jako odločen in delaven mož. Govori se, da bo več visokih oseb odstranil v železniški upravi in jih nadomestil z drugimi. Gotovo pametno tako, ker le na ta način mogoče je zboljšanje železniške komunikacije v Rusiji.

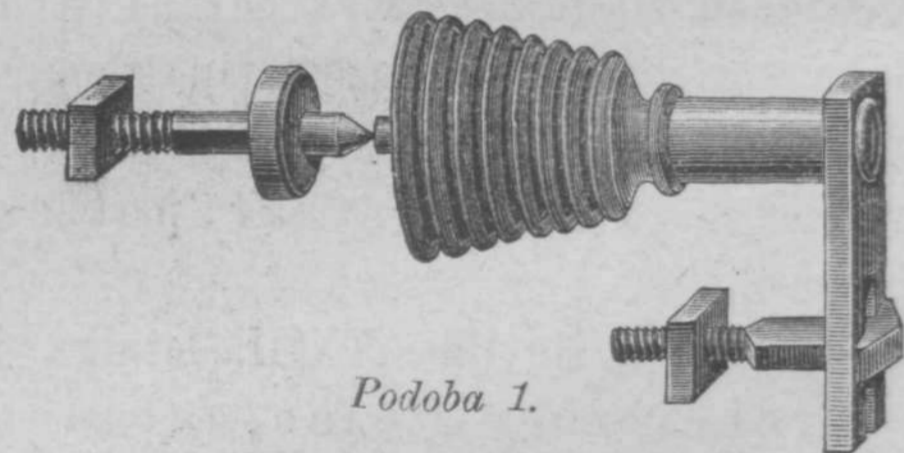
Obrtnija.

Stružnica.

(Dalje.)

Vreteno je važen del stružnice. Teči mora gladko in ob enem solidno na svojih ležiščih; nikdar ne sme ohlapno ležati, a kljub temu naj se brez napora suče.

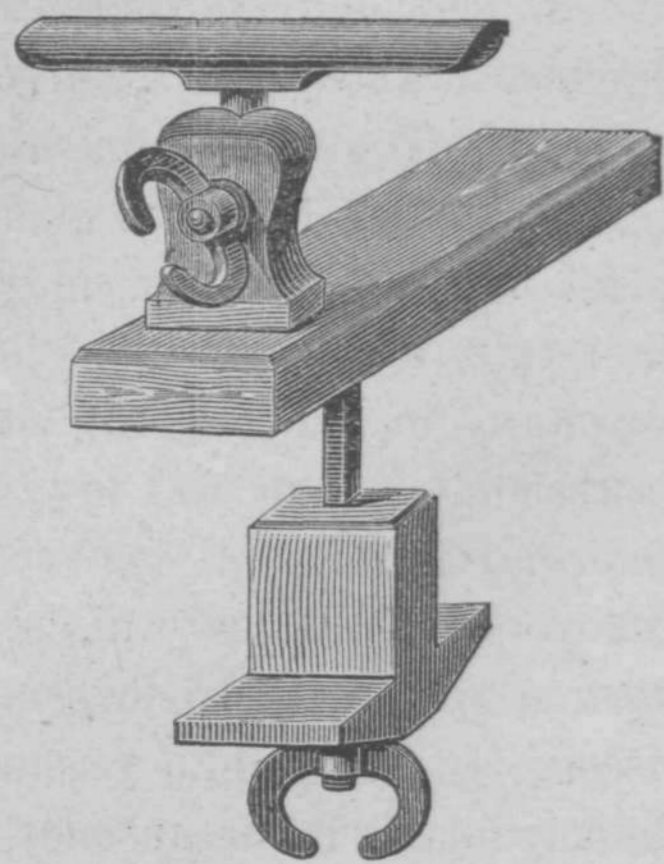
Priložena slika nam kaže tako vreteno, narejeno od iste firme, kakor vsa stružnica.

Podoba 1.

Vreteno leži spredaj v štirovoglategem stebriču, zadaj pa teče v posebni špici, ki je vdela v zatilku. Tako vreteno je dolgo 225—260 milimetrov in stane s špico in stebričem vred 9.75 do 10.50 gld.

Oblike nastave (Auf-lage) vidimo na naslednji sliki. Na precej močni deski stoji pokončen lesen stebrič, v katerega se vtika železni križ (Auf-lagekreuz) ter priterjuje s primernim vijakom. Deska sama je z enakim vijakom priterjena na obeh licih.

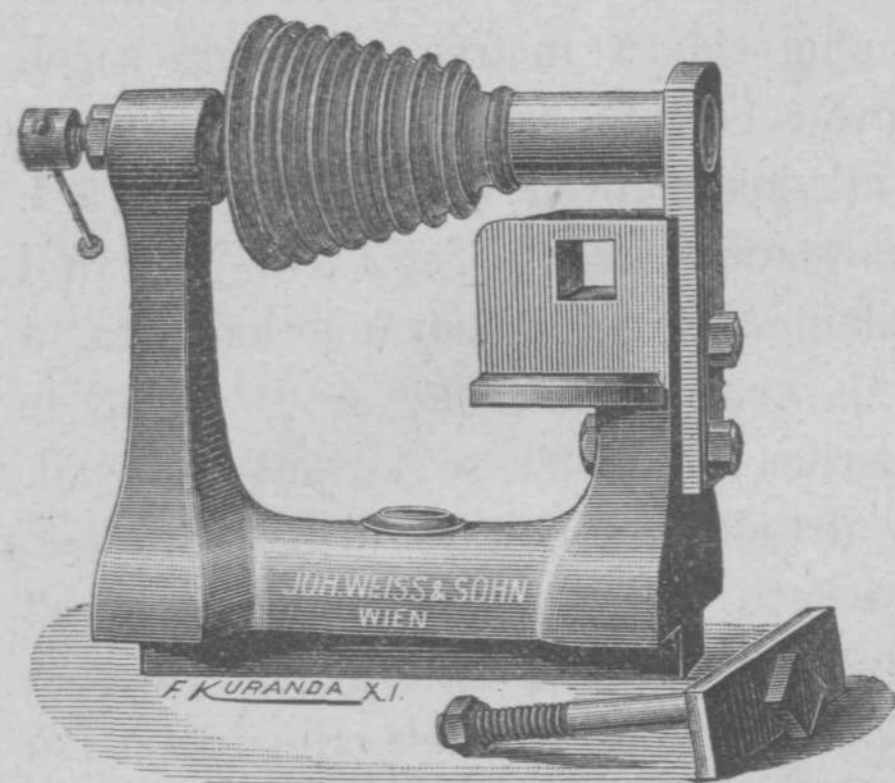

Podoba 2.

Opisana nastava z železnim križem velja pri tvrdki Weiss & Sohn 5 gld.

Pri močnejših stružnicah jemljemo radi več železa; potem postane ves stroj solid-

nejši, vztrajnejši in zmožnejši za razna dela. Tretja slika

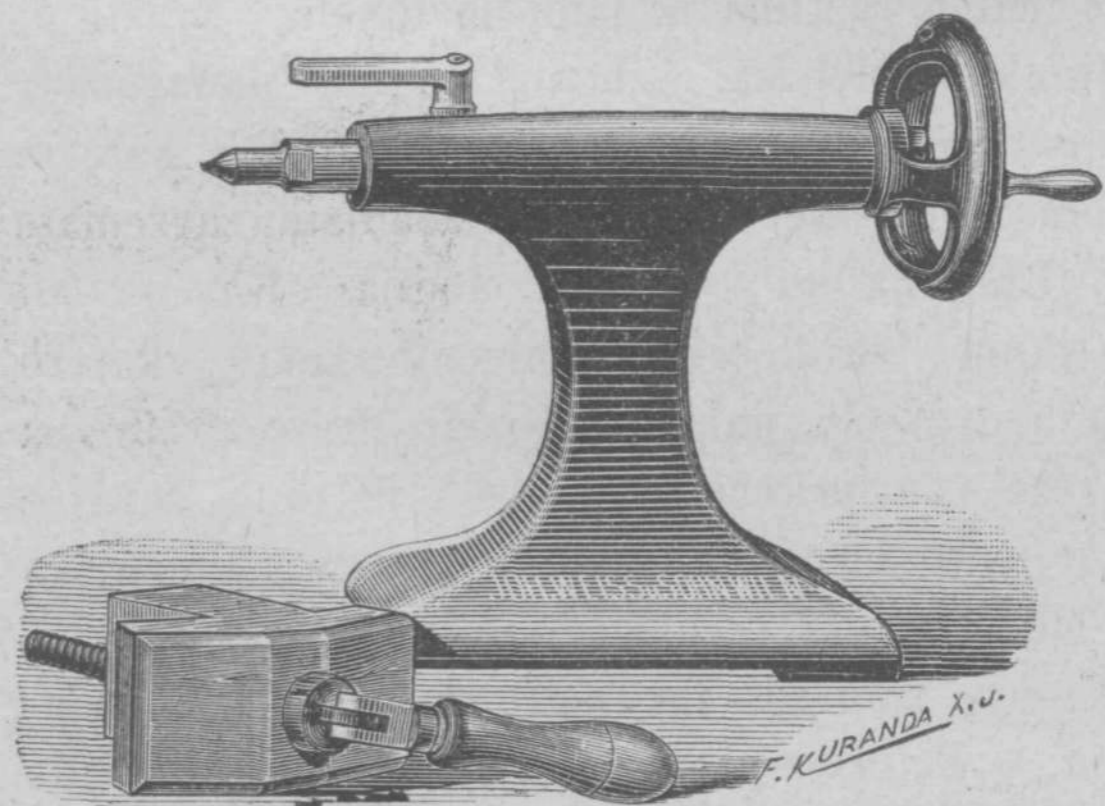
Podoba 3.

nam predočuje v tem smislu zboljšano vreteno, stoječe in tekoče v železnih stebrih, vlitih iz jednega kosa.

Višina ležišča nad licama meri 240 milimetrov. Teče zelo gladko in lahko. Vsa priprava velja 20-50 gld.

Zadnja slika je železni konjič (Reitstock). Konjič je pri stružnici, opisani v prejšnji številki „Novic“ lesen ter se priterjuje med licama s klinom. Šapici nasproti je vrita vanj železna špica, v kateri teče struženi predmet. Pri naši sliki pa je stebrič železen ter se dokaj pripravnejše priterjujejo z železnim vijakom, podobnim onemu pri nastavi. Špico potiskamo v stebriči tja in sèm z vijakom, kateri nosi na konci železno kolesce in ročico. Opisani železni konjič stane 20 gld.

Kar se tiče kolesa zamašnjaka (Schwungrad), naj ne bode pretežko in teče naj v dveh špicah, kakor vidimo na sliki v zadnjih „Novicah.“ Na obodu ima vrezane vtore, v katerih leži struna, ki veže zamašnjak z vretenom.

Podoba 4.

Strune naj bodo 5 do 6 milimetrov močne in jednako-merne. Prodaja jih tudi Weissova firma in sicer stane par 1 gld. Zraven se

dobé posebne jeklene zapone (Saitenkapseln), s katerimi zvežemo na priprost način oba konca strune.

Da je treba pri stružnici — kakor tudi pri vsakem drugem stroju — pridno z oljem mazati vse sukajoče se dele, nam menda ni treba omenjati. Kdor v tem oziru ne skrbi za svojo mašino, kaže, da nima nikakega razuma za potrebe in napredke svojega stanu.

Obrtnijske raznoterosti.

Brušenje orodja. Za fino brušenje rabimo navadno olje, s katerim namakamo oslico. A olje se kmalo strdi in kamen postane umazan in nerabljev. Mesto olja priporočajo zmes glicerina in špirita. Čim večje je orodje, toliko več se pridene špirita glicerinu. Če brusimo nož, vzamemo 3 dele glicerina in 1 del špirita, pri ozkem dletu pa zadošča

skorej sam glicerin, k večjemu če mu pridenemo še 2 do 3 kapljice špirita. — Na ta način ostane kamen čist in dalje časa rabljiv, nego pri samem olji.

Srebru podobna prevlaka za lito železo. Zelo ceno in jako trpežno se lito železo pobarva s petrolejem. Najprvo je treba železo z razpredčeno solno kislino (Salzsäure) dobro zmiti in skrtačiti, potem pa hitro posušiti. Ko je površina železa do dobrega suha, jo s pilo ali pa drateno krtačo lepo obdelamo in zdrgnemo. Tako osnaženo železo prevlečemo konečno z navadnim petrolejem. Ko se posuši, ponavljamo to še dva- ali trikrat, po zadnjem mazanju pa površino zopet s ščetinasto krtačo zdrgnemo, da se lepo zravna in zlika. Petrolejeva prevlaka je silno vztrajna na mokrem in na vročini.

Srebrnino čistimo najložje in najbolje z žvepleno-sokislím natrijem (Unterschwefligsaures Natron). V vodeno raztopino te cene soli pomočimo cunjó in ž njo zdrgnemo dotično srebrnino, ki se takoj lepo posveti. Imenovano sol rabijo v velikih množinah tudi fotografi in dobiva se po vseh večjih prodajalnicah. Kilo stane kake 20 krajcarjev.

Kmetijstvo.

Gnojenje sadnemu drevju.

Klimatične razmere v naših krajih se za sadjarstvo nikakor ne boljšajo, temveč le hujšajo. Gozde izsekavajo in vsled tega imamo vedno manjkrat zmeren dež, ki je poživel zemljo. Hude plohe in nevihte pa zemlje tako ne osvežijo, ker voda hitreje odteče. Zrak je manj vlažen, nego je bil, dokler so bile naše gore z lepimi gozdi porasene. Ljudje so pa vedno bolj razvajeni in zahtevajo vedno finejšega sadja. Ker se naravni pogoji za sadjarstvo slabšajo, je treba, da umetnim potom pomoremo našemu sadnemu drevju.

Da se mora gnojiti žitnim in drugem poljskim rastlinam, je že vsem dobro znano. Le od drevesa se zahteva, da bi leto za letom rodilo, ne da bi mu kdo kaj pognojil. Po štirideset, petdeset let stoji vedno na isti zemlji in ni čudo, če je drevo že izsrkalo iz nje vse najboljše snovi. Naši kmetje se sicer pritožujejo, da zlasti na starih vrtilih sadje tako dobro ne raste in ne rodi, nego je prejšnje čase. Slišal sem govoriti, če kak novohišar okrog svoje hiše zasadi sadje, še hitro raste in rodi, ali na starih vrtilih pa več sadje ne uspeva. Od kod to prihaja, za to navadno nikdo ne vpraša.

Pa kmetu ne moremo zameriti, vsaj so še učeni možje do nedavno bili kaj čudnih mislij o oskrbovanju sadnih dreves. Mislili so, da drevo že dobi dovolj redilnih snovij iz zemlje, da mu ni treba gnojiti. Posebno o potrebi dovažanja rudninskih snovij, se dolgo niso mogli prepričati. Še le novejši poskusi in kemične preiskave, so jih poučile, da je treba sadnim drevesam gnojiti ravno tako kakor drugim rastlinam, če hočemo imeti od njih pridelek.

S kakšnim gnojem naj se gnoji sadnemu drevju in kako? Preiskave in poskušnje so pokazale, da je najboljši gnoj za sadno drevje pepel in pa kostna moka, ker je v nji največ tistih snovij, katere potrebuje drevo. V prst se nameša pepela in kostne moke. Jeden meter